

DOI: <https://doi.org/10.54937/dspt.2025.25.4.53-63>

Recycling Traditional Techniques in the Context of Creative Approaches in Art Education

Recyklácia tradičnej techniky v kontexte kreatívnych prístupov vo výtvarnom vzdelávaní

Patricia Biarincová, Rastislav Biarinec

Abstract

In this paper, we deal with the connections between the traditional folk technique of blueprinting in the context of creative approaches and procedures in art education. Initiating students into traditional techniques and returning to traditional folk techniques in a historical context has a deeper Meaning. Due to the influence of globalization and also historical and social aspects, the need for cultural identity is disappearing from everyday life. Artistic/action creation allows, in a special/unique way, based on recycling, the rediscovery, or rather finding of the Meaning and applicability of traditional techniques for the present time, which can be used and also applied in pedagogical practice.

Keywords: Creativity. Recycling. Art education. Traditional folk technique.

Úvod

Tradičné remeslá predstavujú významný zdroj inšpirácie a vzdelávacieho materiálu vo výtvarnej výchove. Ich integrácia do výučby podporuje nielen rozvoj manuálnych zručností a kreativity, ale aj pochopenie historického, kultúrneho a ekologického kontextu umenia. V súčasnej dobe, keď sa kladie dôraz na udržateľnosť, lokálnu identitu a interdisciplinárne vzdelávanie, majú remeselné techniky veľký potenciál pre moderné výtvarné vzdelávanie.

Spoznávanie techniky modrotlače má hlbší Zmysel. Modrotlač, ako tradičná textilná technika s historickými koreňmi, nachádza v súčasnosti uplatnenie nielen v oblasti dizajnu a módy, ale aj vo výtvarnom vzdelávaní. Jej integrácia do výučby umožňuje spájať tradíciu s modernými umeleckými postupmi, podporovať kreatívne myslenie, ekologické povedomie a rozvoj manuálnych zručností. Integrácia tradičných techník do vzdelávacieho procesu ponúka množstvo výhod, ktoré presahujú samotné vyučovanie umeleckých a remeselných zručností. Staré techniky, ako je modrotlač, predstavujú dôležitý nástroj na rozvoj kreativity, ekologického povedomia a kultúrnej identity študentov.

Tradičná ľudová kultúra bola vo svojej podstate lokálna kultúra. Artefakty a dekoratívne formy vznikajúce na báze lokálnej komunity odzrkadľovali väzby ku konkrétnemu spoločenstvu krajiny, štátu. Šírenie kultúrnych javov v priestore, ich zbíhanie do celkov, ale aj rozdrobovanie je viditeľné na jednotlivých artefaktoch. Prírodné podmienky a materiálové zdroje, ktoré ponúkala daná lokalita, sa odrazili na viditeľne odlišných znakoch výrobkov. Rôznorodosť geologických oblastí Slovenska prispela v niektorých oblastiach k nedobrovoľnej izolácii prieniku iných foriem artefaktov. Črty dekoratívnej kultúry lokalít a regiónov sa úmyselne zachovávali, tradovali ako súčasť miestneho kultúrneho dedičstva.

Výsledkom takejto snahy bolo nevybočenie z okruhu poznaného, miestneho, domáceho spôsobu tvorby, foriem ornamentálnych motívov a kompozícií, produkt musel zodpovedať kritériám miestneho vkusu. Ľudia z konkrétnych oblastí, dedín sa identifikovali im vlastným vizuálnym štýlom kultúry, čo bolo ich diferenčným znakom od ostatných. Medzi obcami a oblasťami sa vyformovali špecifické znaky, prvky, ako napríklad farebnosť či vzor textílií, ktoré mali diferenčný a identifikačný charakter. Bohatstvo lokálnych a regionálnych štýlov, množstvo variant a obmien vyjadrených aj v pestrosti odevných foriem a textilných vzorov pretrvalo na Slovensku do polovice 20. storočia, čo je v stredoeurópskom kultúrnom priestore považované za výnimočné (Danglová, 2014).

Tradičné súčasné remeslo prekročilo svoj obvyklý význam a chápanie. Hoci je spájané s ručnou prácou, so zručnosťou a zmyslom pre detail, musíme ho spájať aj s technickým pokrokom a novými technológiami, ktoré vplývajú na jeho vývoj. Treba povedať, že sa nachádza v novej polohe využívania potenciálu, ktorý v sebe obsahuje a ktorého je nositeľom (Biarincová, 2014; Biarincová, 2021).

Modrotlač – tradičná textilná technika

Prvé doklady o rezervnej tlači na látky pochádzajú z Egypta. Fragменты látok zo 4. storočia n. l. boli nájdené v koptských hrobách v Egypte. Avšak táto technika pochádza z Orientu a do Egypta sa dostala až neskôr. Prvý výskyt rezervačnej tlače bol zaznamenaný v Európe v roku 1550 holandským maliarom Pietrom Coecke van Aelst, ktorý ju priniesol zo svojich ciest po Turecku (Šidlíková, 2013). Modrotlač sa v Európe rozšírila v 16. a 17. storočí vďaka importu indiga a textílií z Indie.

Na území Slovenska prvá písomne zaznamenaná cechová organizácia farbiarov bol cech spišských farbiarov v Levoči v roku 1608. Podľa techniky farbenia sa majstri delili na tmavofarbiarov, svetlofarbiarov, čiernofarbiarov, krásnofarbiarov a modrotlačiarov. Rozšírenie modrotlače v oblasti Slovenska nastalo v 18. storočí, pričom prvé dielne vznikali na územiach s rozvinutou výrobou plátna, ktorá bola úzko prepojená s pestovaním ľanu.

Najvýznamnejšími cechovými s modrotlačiariskými dielňami bola Orava, Spiš a Šariš. V 19. storočí do polovice 20. storočia zásobovali svojimi produktmi najmä vidieckych konzumentov. Výroba bola koncentrovaná v miestach, kde pretrvalo používanie modrotlače v ľudovom odevu a zhusťovala sa smerom k oblastiam stredného a severného Slovenska (Zuskinová, 2008; Šidlíková, 2013; Danglová, 2014). Na konci druhej svetovej vojny zostalo na Slovensku 21 modrotlačiariských dielní. V druhej polovici 20. storočia vstúpili do techniky modrotlače inovácie. Začali sa používať nové materiály a postupy. Modrotlač už nebola len vidieckou formou odevu, stala sa súčasťou aj mestského odievania. V Liptove, podobne ako v iných regiónoch, sa modrotlač stala obľúbenou súčasťou ľudového odevu. Z modrotlače sa zhotovovali rôzne odevné súčasti, ako sukne, živôtky, kabáty, zástery či šatky. Pre dolný Liptov, vrátane obcí ako Liptovská Lúžna, Osada, Revúce a Sliače, boli typické zástery so starobylými kyticovými vzormi. Výrobky z modrotlače boli súčasťou aj ľudových interiérov. (Zuskinová, 2008).

V súčasnosti na Slovensku evidujeme dvoch majstrov modrotlače – Mateja Rabadu z Párnice na Orave a Petra Trnku z Ivanky pri Dunaji (Jad'ud'ová, 2016). ÚLUV podporuje a prezentuje tvorbu viacerých dizajnérov, ktorí vo svojej práci využívajú modrotlač. Medzi nich patria napríklad Marcel Holubec, Martin Hrča, Míšena Juhász, Ľubica Poncik a Henrieta Tholt. Títo autori čerpajú z lokálnych tradícií a oživujú remeslá ako modrotlač, pričom ich spájajú s moderným dizajnom. Vďaka týmto majstrom a ÚLUV-u sa modrotlač na Slovensku nielen zachováva, ale aj rozvíja, pričom spája historickú techniku s aktuálnymi trendmi v dizajne.

Od roku 2018 je zapísaná v zozname nehmotného kultúrneho dedičstva UNESCO, čo posilňuje jej význam pre vzdelávanie a uchovávanie kultúrnych hodnôt. Tento zápis potvrdzuje jej význam ako tradičnej textilnej techniky s hlbokými historickými koreňmi a kultúrnym významom v strednej Európe (Centrum pre tradičnú ľudovú kultúru, www.ludovakultura.sk).

Modrotlač ako forma vizuálnej komunikácie

Vizuálna komunikácia je proces sprostredkovania informácií, myšlienok a emócií prostredníctvom vizuálnych prvkov (Kováčová, 2024; Valachová, 2024). Aby bola efektívna, musí rešpektovať jasnosť a funkciu vizuálneho posolstva. Vizuálny jazyk je univerzálnym prostriedkom komunikácie, ktorý tvorí spôsob, akým vnímame svet. Je súčasťou umenia, dizajnu, reklamy aj každodenného života. Porozumenie jeho princípu umožňuje efektívnejšie sprostredkovať myšlienky a posolstvá prostredníctvom obrazu. Vyjadrenie myšlienok, emócií či zážitkov úzko súvisí s vizuálnym jazykom, ale aj s vizuálnou predstavivosťou a vizuálnym vnímaním (Šupšáková, 2015).

Vizuálny jazyk tradičnej ľudovej kultúry sa prejavuje prostredníctvom symbolov, ornamentov, vzorov a farebných kombinácií, ktoré nesú kultúrne,

historické a sociálne významy. Tento jazyk sa odráža v remeslách, ľudovom umení, odevoch, architektúre a náboženských artefaktoch.

Modrotlač je nielen technikou farbenia textilu, ale aj nositeľkou špecifického vizuálneho jazyka, ktorý sa formoval po stáročia. V tradičnej kultúre slúžili vzory v modrotlači ako forma komunikácie. Modrotlač nebola iba remeselnou technikou, ale aj vizuálnym jazykom, prostredníctvom ktorého si naši predkovia odovzdali dôležité informácie. Každý vzor mal svoj špecifický význam a symboliku, odkazujúcu na prírodu, duchovno či sociálnu príslušnosť nositeľa. Tieto ornamenty neboli len estetickým prvkom – boli nositeľmi kultúrneho dedičstva a slúžili na neverbálnu komunikáciu v rámci komunity.

Tradičné vzory v ľudovej kultúre nie sú len estetickým prvkom, ale aj nositeľmi významov a symboliky. Ich podoba je výsledkom dlhodobého vývoja ovplyvneného náboženstvom, prírodou, mystikou a každodenným životom. Každý región mal svoje charakteristické vzory, ktoré sa odovzdávali z generácie na generáciu.

Modrotlač ako súčasť textilného dedičstva nesie v sebe symboly, ktoré reflektujú hodnoty tradície a identity jednotlivých regiónov. Vzory použité v modrotlači neboli len vkusnou dekoráciou, ale mali symbolický význam spojený s tradíciami, folklórom a kolektívnou identitou komunity.

V súčasnej vizuálnej dobe považujeme tradičné ľudové modrotlačové vzory za istý druh média, ktoré je nositeľom informácií o identite konkrétnej osoby v kontexte člena obce, kraja alebo regiónu. Modrotlačový odev/vzor bol istým spôsobom identifikátorom sociálneho statusu a spoločenského postavenia. Bohatsšie a zložitejšie vzory nosili ženy z majetnejších rodín. Jednoduchšie a menej zdobené vzory boli určené pre každodenné oblečenie vidieckych vrstiev. Určité vzory mohli naznačovať vierovyznanie, ochranné symboly alebo rodinné tradície. Ich význam mohol byť spätý s prírodou, vierou, symbolikou šťastia či ochrany (Danglová, 2014).

Modrotlač je viac než len textilná technika – predstavuje vizuálny jazyk s hlbokými symbolickými významami. V minulosti slúžila nielen na dekoráciu odevov a bytových textílií, ale aj ako forma neverbálnej komunikácie. Modrotlačové vzory môžeme akceptovať ako identifikátora kultúrnej identity a zároveň ako nositeľa neverbálnej symboliky cez tradičné vzory. Podobne ako v písanom jazyku majú jednotlivé ornamenty modrotlače špecifické významy. Prostredníctvom modrotlačových vzorov a ornamentov modrotlač vyjadrovala identitu, spoločenské postavenie, regionálnu príslušnosť či duchovné presvedčenie nositeľa. Remeselníci vytvárali jedinečné vzory, ktoré boli pre ich dielne charakteristické. V minulosti ženy nosili odevy s modrotlačou v špecifických vzoroch podľa rodinných tradícií.

Tabuľka 1: Základné znaky a symboly v modrotlačí

znak/symbol	konkretizácia
Geometrické motívy	• kruhy a špirály – nekonečný cyklus života, harmónia. • trojuholníky – stabilita, sila, mužská a ženská energia. • rovné a zvlnené línie – dynamika a pohyb, symbol rieky alebo cesty.
Prírodné motívy	• kvety (ruža, tulipán, ľalia) – krása, láska, obnova života. • hrozno, vinič, orech – úrodnosť, bohatstvo, súdržnosť rodiny. • strom života – prepojenie generácií, kolobeh života.
Symboly zvierat a ľudí	• vták (holubica, kohút, orol) – sloboda, posolstvo, ochrana. • parohy jeleňa – mužská sila, ochrana rodiny.
Ľudské figúry a tanečné motívy	• oslava života a komunity.
Náboženské a mystické symboly	• krížové vzory – ochrana, viera, spojenie so sakrálnou tradíciou. • hviezdové ornamenty – spojenie s kozmológiou, duchovným svetom.

Zdroj: Zuskinová (2008); Danglová (2001)

Modrotlač ako vizuálny jazyk v súčasnosti

V súčasnosti nachádzame modrotlač v súvislosti s jej využitím v modernej interpretácii tradičných vzorov. Dizajnéri a remeselníci dnes reinterpretovali tradičné symboly v súčasnej móde, dizajne rôznych produktov a aj interiérovom dizajne. Modrotlač sa objavuje v spojení s novými technológiami, ako je digitálna tlač alebo laserové gravírovanie. Tradičné vzory sa využívajú v marketingových kampaniach na podporu lokálnej produkcie a udržateľnej módy.

Obr. č. 1: Detail vzoru z tkaniny na perinové povlaky, 1950. Vydra, J. 1954. Ľudová modrotlač na Slovensku.

Obr. č. 2: Kyticový vzor, 2. pol. 20. storočia. Archív SAV. Foto H. Bakaljarová.

Experimentovanie s modrotlačou v spojitosti s recykláciou ľudových vzorov a tvorbou nového produktu

Recyklácia vo výtvarnom umení má Zmysel, môže sa viazať na využitie potenciálu materiálu v intenciách transformácie odpadu na hodnotný artefakt. Z výtvarného pohľadu môžeme vnímať recykláciu niekoľkými spôsobmi:

- ako materiálovú recykláciu – umelecké dielo je vytvorené z konkrétného odpadového materiálu,
- ako ideovú recykláciu – kedysi uplatňované a používané predmety, myšlienky, postoje alebo názory sa znovu dostávajú do obehu,
- ako nepriamu recykláciu – odpadový materiál je použitý pri tvorbe, no v diele nie je fyzicky prítomný. Na základe fragmentu, detailu či obrysu je možné dekodovať charakter materiálu alebo predmetu (Biarincová, 2023).

Záujem o spracovanie použitých textilných vecí mal v minulosti celkom iné príčiny. Išlo predovšetkým o šetrnosť, úsporné využívanie materiálov a hospodárnosť. To bol základ remesla patchworku v Anglicku. Z nevyhnutnosti sa vytvorilo časom náročné remeslo s výtvarne hodnotnými výsledkami. Podobný princíp – snaha o zachovanie cenného fragmentu alebo časti odevu je na Slovensku zrejma pri pohľade na mnohé staré zachovalé kroje, odevné súčiastky. Vzácné výšivky vyhotovené z trvanlivých materiálov sa prešivali z obnosených na nové kroje a ich život pokračoval. Inou remeselnou produkciou s výrazným významom recyklácie bolo tkanie kobercov zo starých látok – handrové koberce sú dodnes populárnym symbolom tradície a domáceho štýlu (Pekarová, 2012).

Využitie materiálovej a ideovej recyklácie vo výtvarnej edukácii v kontexte Zmyslu:

- zmysluplne navrhnuté výtvarné aktivity – pozitívny rozvoj vedomostí, postojov, environmentálneho myslenia a cítenia,
- zmysluplné spoznávanie hmotného a nehmotného kultúrneho dedičstva,
- zmysluplné sprítomňovanie historického, umeleckého, kultúrneho dedičstva,
- zmysluplné experimentovanie s materiálom, s myšlienkami, s odpadovým materiálom – učenie sa prostredníctvom vlastnej skúsenosti, vlastnej činnosti,
- zmysluplné využitie predmetov, vytváranie nových objektov v kontexte recyklácie ideí a materiálu,
- zmysluplné vytváranie nových ideí na podklade recyklácie myšlienky, názoru – tvorba novej idey v kontexte výtvarného uvažovania.

Obr. č. 3 – 4: Experimentovanie s modrotlačou, technika: textilná potlač, vyšívanie. Práce študentov KVV Ružomberok.

Obr. č. 5 – 6: Experimentovanie s modrotlačou, technika: textilná potlač, vyšívanie. Práce študentov KVV Ružomberok.

Využitie materiálovej a ideovej recyklácie v kontexte práce s textilom/modrotlačou v edukácii – experiment

Cieľom nášho výskumu bolo sprostredkovanie a praktické laborovanie s technikou modrotlač. Na základe experimentovania s touto technikou študenti realizovali vlastné výtvarné výstupy praktického charakteru. Výskumnú vzorku tvorili študenti Katedry výtvarnej výchovy KU v Ružomberku. Dizajn výskumu bol zameraný kvalitatívne. Počas realizácie výskumu sme využili pozorovanie a analýzu procesu tvorby a výsledných produktov výtvarných činností (podľa Gavoru, 2001).

Na základe analýzy dát sme zistili, akým spôsobom je možné využiť techniku modrotlače v kontexte výtvarného experimentovania a edukácie:

- preskupovanie vzorov, motívov recyklácia myšlienky, ornamentu – tvorba nového ornamentu – aplikácia v textilnom materiáli,
- citácia/apropriácia vzorov, motívov, detailov alebo celkov,
- parafrázovanie vzorov, motívov, detailov alebo celkov,
- experimentovanie s technikou modrotlače,
- výroba výtvarných predmetov/artefaktov s využitím modrotlače (odevné doplnky, interiérové dekorácie),
- využitie modrotlače v školských projektoch s environmentálnym a kultúrnym presahom,
- prepracovanie starých textílií a ich pretvorenie do nových dizajnov prostredníctvom modrotlačových techník,
- využitie odpadových materiálov v kombinácii s modrotlačovými vzormi na tvorbu ekologických projektov,
- ekologický rozmer modrotlače v porovnaní s fast fashion – podpora udržateľnosti a slow fashion konceptov.

Podpora originality a umeleckého sebvýjadrenia cez výtvarné experimentovanie:

- študenti môžu vytvárať vlastné autorské vzory, čím sa rozvíja ich individuálny umelecký prejav,
- analýza symboliky a vizuálneho jazyka tradičných vzorov v kontexte historického a súčasného umenia,
- práca s modrotlačou učí premýšľať o vizuálnom význame vzoru, kompozície a kontrastu vo výtvarnej tvorbe,
- možnosť prepojenia modrotlače s inými technikami, napríklad vyšívaním, kolážou či maľbou,
- prepojenie modrotlače s grafickým dizajnom a modernými technológiami.

Na základe kvalitatívneho výskumu orientovaného na textilnú techniku fenoménu modrotlače sme dospeli k nasledujúcim záverom:

- vizuálny jazyk modrotlače = vizuálne čítanie,
- vizuálna gramotnosť = jazyk vzorov historického a súčasného umenia,
- univerzálnosť modrotlače = adaptácia na súčasné požiadavky dizajnu.

Záver

Vzory v modrotlačí neboli len dekoráciou, ale slúžili ako forma komunikácie v tradičnej kultúre. Ich symbolika odrážala hodnoty, identitu a vieru spoločnosti. Dnes sa tento vizuálny jazyk znova oživuje v móde, dizajne a edukácii, čím zabezpečuje jeho zachovanie pre budúcu generáciu.

V rámci nášho projektu *KEGA č. 001KU-4/2023 Stelesnená skúsenosť s využitím art action II. – proti stagnácii v dospelosti a seniorskom veku* sme pracovali s pojmom Zmysel vo význame retrospektívneho a čiastočne aj perspektívneho pohľadu na prácu s tradičnou ľudovou technikou. Znovu objavovanie techniky modrotlače v súvislosti výtvarného vzdelávania má Zmysel, umožňuje široké využitie – spája historické remeslo s moderným umením, podporuje kreativitu, udržateľnosť a experimentovanie s tradičnými aj inovatívnymi technikami. Jej význam v súčasnej dobe spočíva nielen v estetickej a umeleckej hodnote, ale aj v edukácii o ekologických aspektoch, remeselnej tradícii a regionálnej identite. Začlenením modrotlače do výtvarného vzdelávania sa otvára priestor pre nové formy umeleckého sebvýjadrenia a zároveň sa sprítomňuje hodnotné kultúrne dedičstvo naprieč generáciami.

Bibliografia

- BIARINCOVÁ, P. 2014. *Tradičná ľudová kultúra na sekundárnom stupni vzdelávania. Tvorivosť – umenie – remeslo – dizajn*. Ružomberok: VERBUM – vydavateľstvo KU, 2014. ISBN 978-80-561-0119-3.

- BIARINCOVÁ, P. 2021. *Ozveny histórie – tradičná ľudová kultúra inak*. Ružomberok: VERBUM – vydavateľstvo KU, 2021. ISBN 9978-80-561-0848-2.
- BIARINCOVÁ, P. 2023. *Ľudová výšivka inak. Možnosti transformácie ľudovej výšivky v prírodninách a textilných materiáloch*. In: *Studia Scientifica Facultatis Paedagogicae Universitas Catholica Ružomberok*, 22(4), 16-25. <https://doi.org/10.54937/ssf.2023.22.4.16-25>
- CENTRUM PRE TRADIČNÚ ĽUDOVÚ KULTÚRU. *Modrotlač zapísaná do UNESCO*. [online]. [2024]. [Citované 2024-02-02]. <https://www.ludovakultura.sk/modrotlac-zapisana-zoznamu-unesco/>
- GAVORA, P. 2001. *Úvod do pedagogického výskumu*. 3. vyd. Bratislava: UK, 2001. ISBN 978-80-223-2391-8.
- DANGLOVÁ, O. 2014. *Modrotlač na Slovensku / Blueprint in Slovakia*. Bratislava: ULUV, 2014. ISBN 978-80-89639-12-0.
- DANGLOVÁ, O. 2001. *Dekor symbol*. Bratislava: Veda, 2001. ISBN 80-224-0675-9.
- GAVORA, P. 2001. *Úvod do pedagogického výskumu*. Bratislava: UK, 2001. ISBN 978-80-223-2391-8.
- JADUŠOVÁ, L. 2016. *Farbené do modra – príbeh modrotlače*. In: *Muzeológia a kultúrne dedičstvo*, 4(2), s. 107-116. ISSN 1339-2204.
- KOVÁČOVÁ, B. 2024. *Ex abrupto: Zlom v živote človeka v akčnom umení*. In: *Disputationes Scientifcae Universitatis Catholicae in Ružomberok*, 24(2), 27-34. <https://doi.org/10.54937/dspt.2024.24.2.27-34>
- PEKÁROVÁ, A. 2012. *Umenie z odpadu*. In: *RUD*. [online]. [cit. 2024-03-27]. <http://www.uluv.sk/sk/web/casopis-rud/archiv/rok-2012/rud-012012/umenie-z-odpadu/>
- ŠIDLÍKOVÁ, Z. 2013. *Textilná tvorba a dizajn v 20.-21. storočí*. Bratislava: Slovart, 2013. ISBN 978-80-89259-74-8.
- ŠUPŠÁKOVÁ, B. 2015. *Vizuálna gramotnosť*. Brno: Tribun, 2015. ISBN 978-80-263-0934-5.
- VALACHOVÁ, D. 2024. *Výtvarná komunikácia v akčnej tvorbe*. In: *Studia Scientifica Facultatis Paedagogicae Universitas Catholica Ružomberok*, 23(1), s. 144-153. <https://doi.org/10.54937/ssf.2024.23.1.144-153>
- VYDRA, J. *Ľudová modrotlač na Slovensku*. Bratislava: Tvar, 1954. Obr. č. 64.
- ZUSKINOVÁ, I. *Ľudová modrotlač v Liptove*. Liptovský Mikuláš: RV Print Uhorská Ves, 2008. ISBN 978-80-968054-6-4.

Text vznikol v rámci riešenia projektu KEGA 001/KU-2023 Stelesnená skúsenosť s využitím art action II. – proti stagnácii v dospelosti a seniorskom veku.

PaedDr. Mgr. art. Patricia Biarincová, PhD.

Katedra výtvarnej výchovy
Katolícka univerzita v Ružomberku, Pedagogická fakulta
Hrabovská cesta 1, 034 01 Ružomberok
patricia.biarincova@ku.sk

Prof. PaedDr. Mgr. art. Rastislav Biariniec, ArtD.

Katedra výtvarnej výchovy
Katolícka univerzita v Ružomberku, Pedagogická fakulta
Hrabovská cesta 1, 034 01 Ružomberok
rastislav.biariniec@ku.sk